

Motion

1977/78: 1414

av Karl Gust. H. Boo
om den statliga förvaltningens organisation

Den offentliga förvaltningen i vårt land fullgörs av ett stort antal förvaltningsmyndigheter. Dessa är både statliga och kommunala. Den statliga förvaltningen utövas till största delen av förvaltningsmyndigheter som lyder under regeringen.

Den statliga förvaltningens uppbyggnad har gammal historisk hävd och kan i vissa grundprinciper härledas ända från kollegierna i 1634 års regeringsform. Sedan 1809 har de statliga myndigheterna varit fristående i förhållande till departementen. En hörnsten i den statliga förvaltningsorganisationen är de centrala ämbetsverken. Dessa fattar sina beslut på eget ansvar, och regeringens ledamöter har inte något politiskt ansvar inför riksdagen för besluten.

Frågan om den statliga förvaltningens organisation ägnades ingen större uppmärksamhet under arbetet med 1974 års regeringsform. Grundlagberedningen utgick sålunda från att systemet med självständiga förvaltningsmyndigheter skulle bestå. Det vidare grundlagsarbetet i denna del byggde också härpå.

Under de senaste decennierna har förvaltningsorganisationen kraftigt utbyggt. Detta har varit en nödvändig följd av det allmännas ökade ansvarstagande på olika områden av samhällslivet. Bl. a. har ett stort antal nya ämbetsverk tillkommit.

Bland de frågeställningar som under senare tid stått i centrum när det gällt förvaltningsorganisationen kan särskilt nämnas gränsdragning mellan statlig och annan — främst kommunal — förvaltning, fördelningen av förvaltningsbefogenheterna mellan centrala, regionala och lokala förvaltningsorgan samt delegering av förvaltningsuppgifter.

Flera reformer har under de senaste åren genomförts när det gäller den statliga förvaltningens organisation.

Åtskilliga centrala förvaltningsfunktioner har anförtrotts åt förvaltningsmyndigheter med annan principiell uppbyggnad än den för de centrala ämbetsverken traditionella. Hit hör t. ex. olika statliga centrala nämnder som tillskapats för särskilda förvaltningsuppgifter.

Åtgärder har vidtagits för att förankra den centrala beslutsbefogenheterna inom förvaltningen till s. k. lekmanstyrelser. Även andra förändringar har genomförts. Chefsposterna inom den centrala förvaltningen tillsätts sålunda numera som regel genom visstidsförordnanden i stället för som tidigare som ordinarie tjänster utan tidsbegränsning.

De reformer som genomförts med avseende på den centrala förvaltningens organisation hindrar inte att det fortfarande finns betydande olikheter mellan olika ämbetsverk när det t. ex. gäller styrelsens sammansättning och dess kompetens i beslutshänseende. Bakom de beslutade reformerna ligger uppenbarligen en strävan att frågor om verksamhetens inriktning, organisationsförändringar och anslagsframställningar skall avgöras av styrelsen. Så är emellertid ännu inte alltid fallet. I vissa verk avgörs fortfarande vissa sådana frågor av verkschefen.

Riksdagen har under senare år haft anledning att ägna uppmärksamhet åt många olika detaljproblem som gäller den statliga förvaltningens organisation. De grundläggande principerna för organisationen har emellertid därvid knappast tagits upp.

En central fråga när det gäller förvaltningens organisation är kravet att förvaltningen skall vara ägnad att genomföra de beslut som fattas av de ledande statsorganen, riksdagen och regeringen. Härvid är också av största intresse hur riksdagens och regeringens intentioner vägs in i den löpande förvaltningen.

Enligt min mening är tiden nu mogen att se över de allmänna principerna för den statliga förvaltningens organisation främst mot bakgrund av det i det föregående angivna kravet. Självfallet måste mot detta alltid vägas också andra intressen, inte minst rättssäkerhetsintresset.

Vid en sådan översyn bör också övervägas konkreta detaljfrågor av allmän räckvidd. Dit hör t. ex. kompetensfördelningen mellan verkschef och verksstyrelse samt styrelsernas sammansättning och valperiod.

För en sådan översyn kan också anföras att reglerna i 1974 års regeringsform om den statliga förvaltningen i huvudsak bygger på hävdvunnen författningsmässig tradition. I grundlagsarbetet kom i första hand andra frågor att stå i centrum.

En sådan översyn av principerna för den statliga förvaltningens organisation och verksamhetsformer som berörts i det föregående bör inledningsvis omfatta ett kartläggande av nu rådande rättsliga och faktiska förhållanden på området och den utveckling som lett fram hertill. I det vidare arbetet bör prövas om rådande förhållanden är ägnade att på bästa sätt förverkliga de krav som i dagens samhälle måste kunna ställas på en statlig förvaltningsorganisation.

Med hänvisning till det anförda hemställer jag

att riksdagen beslutar att hos regeringen anhålla om en allmän översyn av principerna för den statliga förvaltningens ställning, organisation och verksamhetsformer i enlighet med vad som anförts i motionen.

Stockholm den 25 januari 1978

KARL GUST. H. BOO (c)